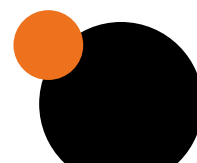

Foto: Claus Bech-Danielsen

PÅ EKSPEDITION I BOLIGENS RUM

De værdiskred, der ruller op igennem det 20. århundrede, kan aflæses i vores boliger, og de nye tendenser i boligbyggeriet fortæller historierne om vores tid. Men hvor fører de nye strømninger i boligbyggeriet hen? Arkitekt **CLAUS BECH-DANIELSEN** søger svar i byernes og boligens historie. Han undersøger køkkener og badeværelser igennem 100 år, studerer boligtegninger og arkitektkonkurrencer og forsker i hygiejnebevægelsen og modernismen, kernefamilien og kollektivet.

"Badeværelsets udformning er tæt knyttet til den hygiejniske bevægelse."

Claus Bech-Danielsen understreger, at tendenserne i boligbyggeriet og helt ned i den enkelte boligs udformning og indretning viser tidens idealer om livsform, familiemønster og hverdagsliv.

BOLIGEN I SIN KONTEKST

"Vores undersøgelse er historisk og tilbageskuende. For at blive klogere på hvor vi er nu, må vi kigge tilbage i tiden og se, hvad vi kommer af. Til sidst skal vi så helst kunne sige noget om, hvor vi tror, vi er på vej hen." Efter undersøgelser af tendenser i Danmark og resten af Europa rejste Claus Bech-Danielsen til USA, hvor et ophold på universitetet i Berkeley gav ham mulighed for at studere nye byggerier i USA og diskutere med amerikanske kolleger.

KØKKENET FORTÆLLER

Samfundsteoretiske studier, konkurrenceoplæg til arkitekter, tidsskrifters boligartikler, historiske dokumenter og konkrete studier af boligens rum er nogle af undersøgelsens genstande. "Vi undersøger fx, hvordan køkkenets funktion har tegnet sig i den danske bolig op gennem 1900-tallet ved at lave en række nedslag i 1900, 1930, 1950, 1990 og i dag. Vi prøver at beskrive de fysiske rammer i en kulturel-samfundsmæssig kontekst og kan se, hvordan det at lave mad i boligen har været udsat for nogle værdiskred, som igen flytter og forandrer de fysiske rammer. Fra landbolivets dyr på bordet, over 1950'ernes rationelle revolution med konserves til nutidens samtalekøkkener, hvor vi sjældent laver mad for at overleve men nærmere for at fortælle historien om os selv. Køkkenets fysiske udformning fortæller os også historierne om skiftende kønsroller og familiært fællesskab."

LOKUM I GÅRDEN

Claus Bech-Danielsen skitserer også, hvordan toilettets og badeværelsets historie tilsvarende kan åbne døren til tiden. "I starten var lokummet placeret i gården. Så kom det op på

Foto: Claus Bech-Danielsen

gangen, siden ind i boligen som et lille forstørret kosteskab, blev udbygget, og i dag er det ligefrem noget, man stolt viser frem."

DEN HYGIEJNISKE BEVÆGELSE

Netop badeværelsets udformning er tæt koblet til den hygiejniske bevægelse. "Med industrialiseringen i slutningen af 1800-tallet eksploderede byerne i størrelse. Hele landbefolkningen rykkede ind i byerne, og vi fik nogle forfærdelige forhold. Den historiske by havde lort i rendestene og lugtede forfærdeligt. Koleraepidemien i 1850'erne og 60'erne førte til et skift i synet på byen. Hidtil havde byen været det beskyttende sted, man søgte ind til, når udefrakommende farer truede. Men pludselig var byen en farlig bakteriebombe. Uden for murene blev folk behandlet i teltlejr, og det var begyndelsen på filosofien om forstadens sunde, friske luft."

CODE SUNDE BOLIGER TIL ENHVER

Lægeforeningens boliger fra 1853 er de første i Danmark, der bygges uden for voldene. Senere kom modernismens tankegang om, at man skulle flytte ud fra periferien og kigge ud i horisonten for at finde det gode liv. "Modernismens arkitektur er senere blevet kritiseret, men udgangspunktet var jo, at man ville udskifte de dårlige, mørke baggårde med gode, sunde og velfungerende boliger. Og det lykkedes," fastslår Claus Bech-Danielsen.

DEN HVIDE ARKITEKTUR

"Sundhedstanken er på banen hele vejen, fordi man stod i lort til halsen! Den hygiejniske bevægelse med fokus på sæbe og renhed har haft enorm betydning for de seneste 100 års arkitektur. Hvis vi kigger ind i badeværelser og køkkener, så finder vi hvide fliser. Det skyldes den hygiejniske bevægelse. På dette tidspunkt i historien blev arkitekturen hvid, fordi det er renlighedens farve, og fordi man skal kunne se snavset. Man skulle kunne spule sit hus, som om det var et mejeri.

Foto: Claus Bech-Danielsen

Man talte ligefrem om, at boligen skulle indrettes efter operationsstuenes logik.”

EUROPÆISKE BYBOLIGER

Og netop badeværelserne er et af de elementer, der fortsat er under forandring. I en af de nyrenoverede boliger, som Claus Bech-Danielsen besøgte på sin ekspedition rundt til europæiske storbyer, er badeværelset placeret som en gennemsigtig skulptur midt i et stort, rå rum. ”Mangfoldighed er den største tendens, jeg ser i det nye byggeri”, fastslår Claus Bech-Danielsen. ”Men jeg vil alligevel pege på en række tidstypiske elementer. Den voksende velstand, nye livsformer, ændrede forhold mellem privat og offentligt, nye familiemønstre og nye relationer mellem hjem, arbejde og fritid stiller nye krav til boligbyggeriet. Det kan aflæses i arkitekters boligprojekter såvel som i beboernes brug af boligen.”

SLÅ GRÆS PÅ TAGET

”Også det grønne element med altaner, tagterrasser og haver på tagene er gennemgående. Man kan slå græs på taget, have grillafsten med vennerne og se himmelrummet. Mange af os, der nu tegner boliger, voksede op i forstaden men bragte forstadskvaliteterne med til byen.”

BOLIGEN SOM VISITKORT

Mange af de nye boliger er fleksible og formbare. Boligen kan foldes ud og ind, og beboerne kan sætte deres eget præg – ikke bare på indretningen men også på rummenes anvendelse og placering. ”I Danmark ser vi nu boliger med et stort grundrum, som man kan sætte vægge i, hvis man vil.”

”Vi vil jo gerne selv bygge videre. Og vi gør det!”, understreger Claus Bech-Danielsen. ”Jeg lavede en undersøgelse i Tilst. Først da jeg var der tredje gang og tilmed fik hjælp af beboerne, blev jeg overbevist om, at der bag alle de forskel-

”Køkkenets fysiske udformning fortæller os også historierne om skiftende kønsroller og familiært fællesskab.”

lige huse lå 100 parcelhuse, der oprindeligt var ens. Jeg kunne ikke se det 30 år efter. Du kan give folk et hus, men de gør så meget ved det.

Boligen er et visitkort, og en identitetsmarkør, der viser, hvem vi er – eller gerne vil være.”

DEN GAMLE ÆBLEPLANTAGE

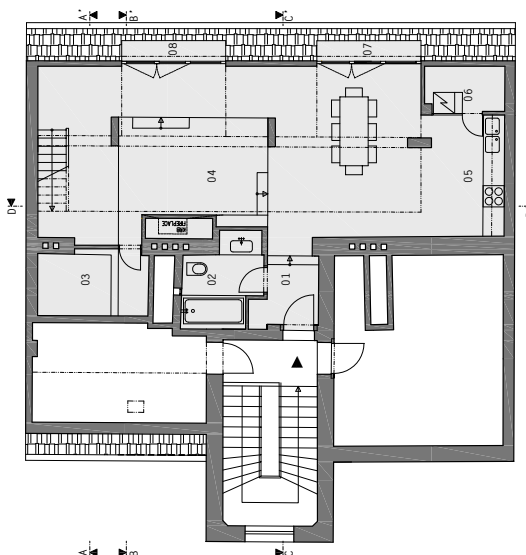
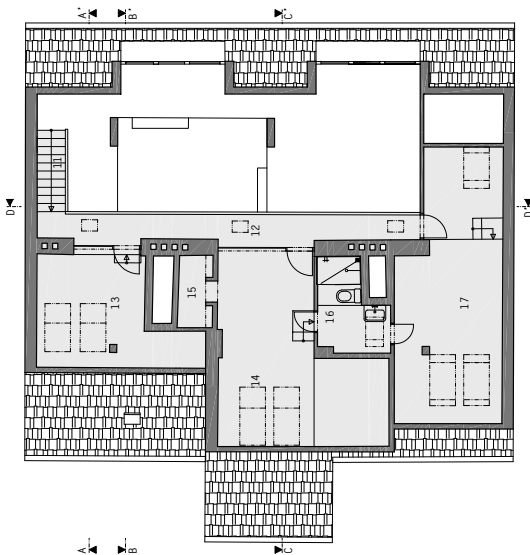
”Jeg besøgte husejere i et kvarter i Århus. Alle snakkede om, at der havde været en gammel frugtplantage, og derfor var de faldet pladask for haverne med de gamle kringlede æbletræer. Men da jeg kiggede ud i haven, så var der en glatbarberet græsplæne med to tulipaner i kanten. Æbletræerne var væk. Beboerne forklarede, at efter et par år havde de lyst til at sætte deres eget præg på haven. Så grotesk er det. Vi laver om og har brug for at sætte præg og blive et med boligen.”

IKKE ALLE ER NOMADER

Claus Bech-Danielsen peger også på, at den nomadiske livsstil sætter sig igennem i de europæiske boliger. ”Mobilitet er meget markant. Men giver det mening i en dansk kontekst? Samtidig med, at man går og sætter præg på boligen, så slår man jo rødder og har ikke lige lyst til at flytte sig. Politisk fokuserer man på det mobile arbejdsmarked, men mange af os synes, det er for vildt, hvis vi skal flytte 13 km væk fra hjemstavnen. Sådan er der paradokser. Og måske er det netop vigtigt at understrege, at mange mennesker slår rødder, øger tilknytningen til deres sted og tænder ikke på det nomadiske liv med flere, mindre boliger rundt om i verden.”

BYG MANGFOLDIGT

”I dag ligger meget af ansvaret for vores boliger lokalt. Mange er stadig inspireret af modernismens drøm om en boligtype, som kan tilfredsstille alle behov for enhver i enhver sammenhæng i livet. Men vi har i højere grad brug for for-

BRAUNOVA, PRAG
1. SAL OG STUEPLAN

skelligheden. Mit råd til arkitekterne er: Gør noget andet end alle de andre. Og kommunerne skal også turde være med på det. Netop fordi boligen er en identitetsmarkør, skal man ikke være bange for at lave noget, der stritter ud. Hvis kommunen ønsker at få fat i de ressourcestærke og kreative grupper, så er sjove og mangfoldige boliger vejen”.

LØB IKKE EFTER DEN SAMME LUNS

”Mange kommuner snakker om branding, og det er relevant. Men de løber alle efter den samme luns kød på den samme måde. Nu vil selv den mindste provinsby have et højhus, selvom byen har mange særlige kvaliteter, man kunne dyrke i stedet for. Man bliver ikke automatisk dynamisk og moderne af at bygge et højhus!”

KØKKEN MED SOVEKAMMER

Claus Bech-Danielsens forskningsprojekt om de nye strømninger i boligbyggeriet afsluttes i 2010. ”Projektets historiske studier af dansk boligarkitektur er med til at pege på, at boligen konstant er under forandring. Nutidens konventioner om ’den gode bolig’ vil også ændre sig. Det er kun 80 år siden, at middelklassens boliger ikke havde et badeværelse, og at køkkener var indrettet til tyende med tilhørende sovekammer. Hvilke drastiske ændringer kan vi forestille os vil ske i boligen i de kommende 80 år?”

”Nu vil selv den mindste provinsby have et højhus, selvom byen har mange særlige kvaliteter, man kunne dyrke i stedet for. Man bliver ikke automatisk dynamisk og moderne af at bygge et højhus!”

CLAUS BECH-DANIELSEN

Arkitekt, professor
Statens Byggeforskningsinstitut
Aalborg Universitet
cbd@sbi.dk

LÆS MERE

Byboliger i forandring, Velfærdsministeriet, oktober 2008

Netværksboligen, Force4Architects, 2008

Arkitektur mellem globalisering og hverdagsliv
Antologi / Claus Bech-Danielsen, Christoffer Harlang, Arkitekt skolens Forlag, København

Når sjælen flytter ind: hjemfølelse og mobilitet i Den gode bolig – Hvordan skal vi bo i fremtiden? ATV’s Temagruppe for Byggeri og bystruktur, 2006

Bolig og identitet – husets sjæl og personlig prægning. Home-building and identity - the soul of a house and the personal touch, Claus Bech-Danielsen og Kirsten Gram-Hanssen, i Urban lifescape, Anthology, Aalborg Universitetsforlag, 2004

Moderne arkitektur – hva’ er meningen? i System Academic, Århus, 2004